

לילית נוראת עלילה, שמלתה שחורה פֶּלִיל, עיניה נחושת קלל

ספירת העומר וקריאה פמיניסטית של נשים בתורה על פי הרב ניר מנוסי

סיגלית בנאי

אף פעם לא ספרתי את העומר ולמען שה גם לא נתקלתי במצווה. ודווקא בימים האלה של הסגר בבית, כשלא זוכרים איזה יום היום והחגים משנים את סדריהם ומנהגם, קיבלתי הזמנה בווטסאפ לספור את העומר עם פירוש קבלי של הרב ניר מנוסי. לא היה לי ברור מה זה בדיוק אומר, אבל במוצאי חג הפסח עליתי לגג עם צאת הכוכבים, הבטתי בשמים המעור־ננים שהולכים ומשחירים, בחלונות הבתים המוארים שהאנשים סגורים מאחוריהם, קראתי מהטלפון את הברכה והכרזתי במלוא הריאות: "היום יום אחד לעור־מר!" הרגשתי את הקול שלי מהדהד ובוקע את החשיכה, וסדר חדש מת־חיל. החלטתי שאמשיך לספור. יום, ועוד יום, שבעה שבועות, בהם אולי נחזור לאט לאט לשיגרה.

הפירוש הקבלי על צג הטלפון דיבר על ספירת חסד שבחסד. ניר מנוסי מבאר: "זוהי עצם מידת האהבה, אהבה גולמית, האהבה בטהרתה. ניתן לכנות זאת 'אהבת חיים'... תשאלו, האין זה מסוכן לגשת כך אל העולם באופן של אהבה? כן, קצת. לעתים היא עלולה להשפיע אהבה עיוורת, וקצת מסוכנת. אך בכל זאת אתה ה' פתח כשברא את העולם, ואתה צרי־כים גם אנו לפתוח בכל דבר". נכנסתי חזרה אל הבית, אל המש־פחה, לחבק את האהבה הקרובה שכבר שבועות מתבשלת בין ארבעה קירות, ולפעמים נדמה שהיא מקדיחה.

ביום השני יצאתי שוב אל הגג, בירכתי והכרזתי: "היום שני ימים לעומר!" והפעם קראתי על ספירת גבורה שבחסד: "דיוחוק מקרב: על מנת לראות מישהו יש להתרחק ממנו מעט. כשיותר מדי קרובים ומזדהים, לא מזהים". הפעם נכנסתי הביתה עם תוכנה חדשה. אני צריכה ליצור מרחק בתוך ההסגר הזה. לקחת זמן נפרד לעצמי כדי להיות יחד.

בימים הבאים חיכיתי לספירת העומר, לפרשנות המיסטית שלה, כמו גם ליציאה היומית להליכה. ספרתי לי שיגרה חדשה. חיפשתי בגוגל מידע על הרב ניר מנוסי, בנו של דידי מנוסי, שלמד אמנות בתיכון תלמה ילין ואחר כך בלונדון, חזר בתשובה,

והיום הוא רב חב"ד, נשוי עם שישה ילדים, שכותב ומלמד חסידות וקבלה. על ההודעה הבאה השבתי לו בהודעת תודה, והוא הגיב ואף שלח לי את ספרו "מי זאת עולה", פירוש שנות פמיניסטית חסידית לנשות התורה על פי החסידות והקבלה. בימים הבאים צללתי לתוך הספר. כתיבתו נגישה, קולנועית ומ־תפייטת, וניכר שהוא מכיר היטב את שני העולמות, החילוני והדתי.

הגיבורה הסמויה של הספר היא באופן מפתיע לילית, שלפי הקבלה היתה "חווה הראשונה" – האשה שקדמה לחווה המוכ־רת, אך משום שהתנאים להגעתה לעולם לא הבשילו נדחתה והפכה ל־שָׁדָה. הוא כותב

לוח מועדי זיכרון וספירת העומר, 1904, במויאון

יהודי בניו יורק צילום: Baruch Zvi Ring

עליה: "כך הלך כאבה הקרוש ועלה, הלך וגאה, עד שפרץ ממעמקיה כועקה, יללה מבהילה שפילחה את הלילה כלהב. יללה על עלומים שהועלמו במעילה ועל הילולה לא לה, יללה על חללה שלא התמלא, ועל עוללים שלא עירסלה. באותו רגע מתה חווה הראשונה ומעפרה עלה תשלילה – לילית נוראת עלילה, שמלתה שחורה פֶּלִיל, עיניה נחושת קלל".

שפת הכתיבה שלו על לילית שונה מזו שעל שאר הנשים בספר, ונדמה כאילו דמר־תה מפעילה אותו כיוצר, את היצר החבו־בו, כאילו הוא כותב על לילית שמשתוללת בתוכו, כמי שטעם את חיי ההוללות ועבר

לחיי אמונה, זוגיות ומשפחה. כמי שחיתה חיי רווקות אינטנסיביים והמירה אותם בגיל מאוחר באהבה וילדים (כלי החזרה בתשוב־בה), המעבר שהוא מתאר מוכר לי, כמו גם הדיאלוג הפנימי עם לילית שעברה המרה. על פי מנוסי כל הנשים שבאות אח־ריה – חווה, שרה, רבקה, לאה ורחל, דינה, תמר, מרים ובנות צלפחד – הן בעצם ניי־סיגנות להחזיר לעולם את האורות של חווה הראשונה ולתקן את השבר, את הבגידה באשה שהיה אתה "קשר של שיחות נפש לתוך הלילה, של סיעור מוחות, של החלפת רעיונות, אך העיקר היה חסר ממנו: היכר־לת לבנות חיי נישואין מלאים, להקים בית ולהוליד ילדים".

לילית מקבלת ממשות של אשה בת־זמננו, משכילה ועוצמתית אך גם מאיימת במיניות הפרועה שבח־רה בה בעקבות הפגיעה והרחייה. על המלכוד שבחופש המיני מנוסי כותב בבלוג שלו: "כאשר כל צד יודע שמו־תר לו לעזוב בכל רגע, ושלשני מותר אותו הדבר בדיוק, אפשרות הפרידה, והבדירות שתבוא אחריה, רובצת כש־כתב עננים מעל הזוג, ויורדת כערפל בכל אימת שמתעורר קושי ביחסים. בדמיוני הצטיירה מיטה זוגית, שליד כל אחד מצדדיה מהבהב חרישית, על סף המודע, שלט Exit קטן, כבצדדי־אולם קולנוע. זוגיות בכוננות פרי־דה... ככל שהגוף מתערטל הלב מתע־רל. תוצר הסיום של התהליך הזה הוא אדם שגופו 'משוחרר' לגמרי, שמין עבורו הוא כמו ללכת למסעדה, אך שלבו ספון במקלטי־מקלטים ואינו ניתן לאיש".

ואני חושבת על הגוף שלנו שספון במקלטי־מקלטים, על כל הליליות והחווה בזמנים האלה שהחופש נלקח מהאנשים וכי־לם מתכנסים חזרה למסגרות המסורתיות של הבית, המשפחה, המדינה. מושגים שה־תרגלנו לחשוב עליהם במירכאות כפולות הנפכים פתאום למערכת הגנה.

כל השינויים האלה גורמים לי להיאחו בשיגרה החדשה. בכל יום אני מחכה לצאת הכוכבים, עולה לגג וסופרת. "היום שמונה ימים שהם שבוע אחד ויום אחד לעומר", "היום שבעה־עשר יום, שהם שני שבועות ושלושה ימים לעומר", יום ועוד יום. עד מתן תורה. מקווה שבשבועות כבר נצא מהסגר הזה ונתחבק עם החיים שלנו חזרה.